

EBPO Lietuvos nacionalinė įgūdžių strategija

Informacijos rinkimas ir vertinimas
2020 m. gegužės – birželio mėn.

Dalijamoji medžiaga diskusijai dėl 2-ojo prioriteto „Suaugusiųjų ir įmonių įsitraukimo į švietimą ir mokymą didinimas“

EBPO Lietuvos nacionalinės įgūdžių strategijos prielaidos

Pagrindinis Lietuvos nacionalinės įgūdžių strategijos projekto tikslas – identifikuoti pagrindines galimybes ir bendradarbiaujant su Lietuvos Vyriausybe bei suinteresuotomis šalimis, parengti pagal poreikius pritaikytas rekomendacijas, kaip pagerinti Lietuvos įgūdžių sistemos efektyvumą.

Siekiant sukurti efektyvesnes įgūdžių sistemas, kurios apimtų įstaigas, fizinius asmenis, politikas, įstatymus ir kitus su žmonių įgūdžių formavimu bei naudojimu susijusius dalykus, vykdam EBPO nacionalinės įgūdžių strategijos projektą yra numatyta atlikti strateginį ir visapusišką šalies įgūdžiams kylančių iššūkių ir galimybių vertinimą. Kurdama atsaką, kuris būtų pritaikytas prie kiekvienos šalies konkrečios situacijos, EBPO glaudžiai bendradarbiauja su atitinkamomis šalimis, kaip pagrindą taikydama EBPO Įgūdžių strategijos sistemą, kurios komponentai yra aktualių įgūdžių formavimas, efektyvus įgūdžių naudojimas ir įgūdžių sistemos stiprinimas.

Atlikus bendrąjį Lietuvos įgūdžių veiksmingumo vertinimą aukščiausiu lygmeniu ir atsižvelgus į naujausias EBPO apžvalgas Lietuvai, EBPO ir Lietuvos Vyriausybė susitarė dėl dviejų horizontaliųjų temų ir keturių prioritetinių sričių, kurioms projekte bus skiriama daugiausia dėmesio.

Horizontaliosios temos:		
Pagrindinių kompetencijų ugdymas, apimant ir neformalųjį mokymąsi Įgūdžių disbalanso šalies ekonomikoje mažinimas		
1-asis prioritetasis Jaunų žmonių įgūdžių, kurie reikalingi karjerai ir gyvenime, ugdymas	2-asis prioritetasis Suaugusiųjų ir įmonių įsitraukimo į švietimą ir mokymą didinimas	3-asis prioritetasis Efektyvesnis žmonių įgūdžių panaudojimas darbo vietose
4-asis prioritetasis. Įgūdžių politikų valdymo stiprinimas		

Siekdama nustatyti pagrindines Lietuvos veiksmų minėtose prioritetinėse srityse gerinimo galimybes, EBPO paprašė, kad įvairūs Lietuvos oficialūs asmenys, suinteresuotosios šalys ir ekspertai 2020 m. gegužės ir birželio mėn. pateiktų vertinimui reikalingą informaciją

(Informacijos rinkimo ir vertinimo etapas). Surinkta medžiaga suteiks EBPO galimybę surinkti išvalgas ir patikrinti kiekvienoje prioriteto srityje padarytas preliminarias išvadas.

Šis teminė dalijamoji medžiaga yra skirta 2-ajam prioritetui „Suaugusiųjų ir įmonių įsitraukimo į švietimą ir mokymą didinimas“. Joje pateikiamos kai kurios bendrosios išvados ir iškeliama klausimai, kurie ir bus EBPO vedamos diskusijos su dalyviais orientyras.

Rengdamiesi diskusijai dėl 2-ojo prioriteto „Suaugusiųjų ir įmonių įsitraukimo į švietimą ir mokymą didinimas“ būtinai perskaitykite šį dokumentą.

Ižanga

Visose EBPO šalyse yra gerokai didesnė tikimybė, kad prastesnius skaitymo ir rašymo bei skaičiavimo įgūdžius turintys suaugusieji gaus mažesnes pajamas ir sunkiau susiras darbą, skūsis prastesne sveikata, jausis nustumti nuo politinių procesų ir mažiau pasitikės kitais žmonėmis negu aukštesnės kvalifikacijos asmenys. Kintant technologijoms, dažniau keičiant darbą, atsirandant vis daugiau nestandartinių darbo formų (kas reiškia ir mažiau galimybių dalyvauti darbdavio finansuojamuose mokymuose) ir ilgėjant darbiniam amžiui, vis labiau auga poreikis suaugusiems reguliariai atnaujinti savo įgūdžius bei persikvalifikuoti. Suaugusiųjų mokymasis (visų formų ir visuose kontekstuose) vaidina itin svarbų vaidmenį stiprinant suaugusiųjų įgūdžius, ir įvairiomis prasmėmis gali būti naudingas asmeniškai žmogui, ekonomikai ir visuomenei. Dėl COVID-19 pandemijos bedarbiams bus reikalinga plataus masto parama įgūdžių tobulinimo ir persikvalifikavimo srityje, kad jie galėtų greitai prisitaikyti prie kintančių ekonomikos sąlygų ir sudėtingesnės darbo rinkos.

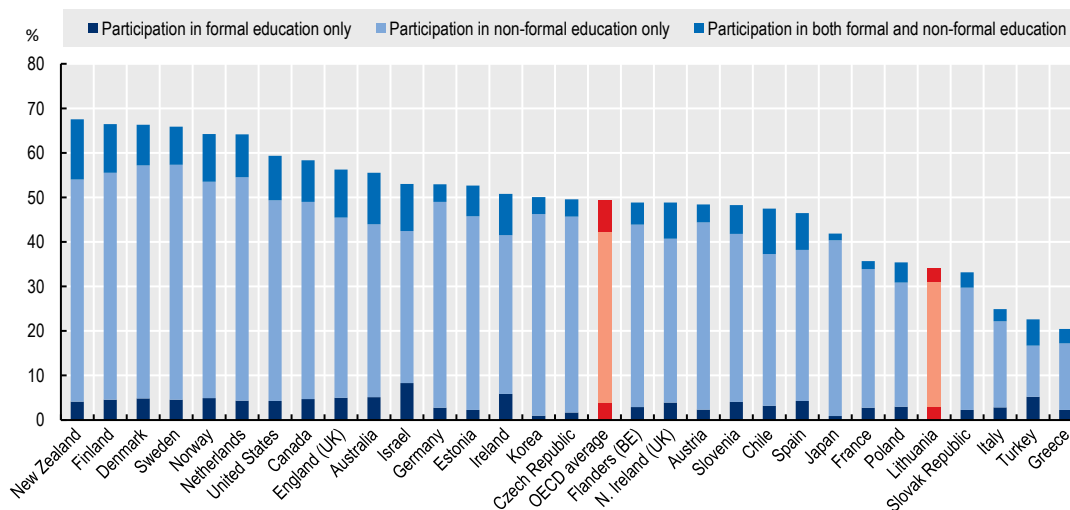
Pagrindiniai diskusijos klausimai

Dabartiniai Lietuvos rodikliai ir juos veikiantys veiksniai

EBPO Suaugusiųjų gebėjimų tarptautinio vertinimo programos (PIAAC) duomenimis (1 pav.), Lietuvoje yra santykinai žemas suaugusiųjų mokymosi procentas: 2015 m. formaliajame ir (arba) neformaliajame švietime dalyvavo 34 proc. suaugusiųjų.

Dalyvavimo procentas yra mažesnis nei visų EBPO šalių vidurkis (50%) ir kitų palyginamų šalių, pavyzdžiui, Estijos (53 %).

1 pav. Suaugusiųjų dalyvavimas formaliajame ir (arba) neformaliajame švietime 2012–2015 m.)

Šaltinis: EBPO skaičiavimai, atlikti imant suaugusiųjų įgūdžių tyrimo (PIAAC) duomenis 2012 – 2015 m.).

Diagramos teksto vertimas

Viršuje: dalyvavimas tik formaliajame švietime; dalyvavimas tik neformaliajame švietime; dalyvavimas ir formaliajame, ir neformaliajame švietime

Apačioje: Naujoji Zelandija, Suomija, Danija, Švedija, Norvegija, Nyderlandai, Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada, Anglija (JK), Australija, Izraelis, Vokietija, Estija, Airija, Korėja, Čekija, EBPO vidurkis, Flandrija (Belgija), Šiaurės Airija (JK), Austrija, Slovėnija, Čilė, Ispanija, Japonija, Prancūzija, Lenkija, Lietuva, Slovakija, Italija, Turkija, Graikija

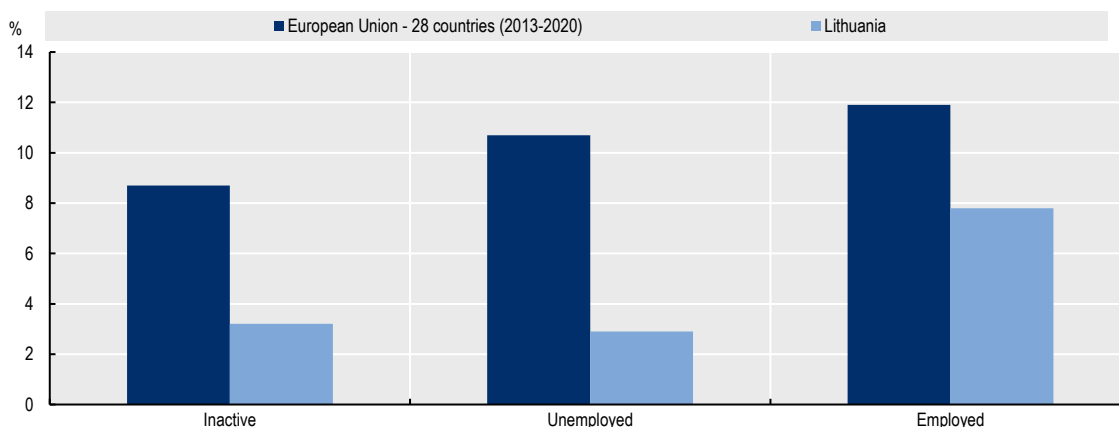
Mes nustatėme tokias potencialias tobulinimo sritis ir iš eilės jas aptarsime:

- Padėti bedarbiams patobulinti įgūdžius ir persikvalifikuoti COVID-19 kontekste.
- Pagerinti mokymosi lankstumą ir jo prieinamumą suaugusiems bei įmonėms.
- Stiprinti fizinių asmenų ir darbdavių finansavimo mechanizmus.
- Gerinti suaugusiųjų mokymosi kokybę ir aktualumą darbo jėgos rinkai.
- Skatinti informacijos apie suaugusiųjų mokymosi galimybes ir jo naudą sklaidą.

1-oji potenciali tobulinimo galimybė: padėti bedarbiams patobulinti įgūdžius ir persikvalifikuoti COVID-19 kontekste.

„Eurostat“ duomenimis, imant visas grupes pagal užimtumo statusą, suaugusiųjų mokymosi procentas Lietuvoje yra žemesnis nei ES vidurkis (2 pav.). Vis dėl to skirtumas ypač ryškus darbo neturinčių asmenų grupėje, kur tik 2,9 % (atitinkamai ES – 10,7 %) asmenų per paskutines 4 savaites buvo dalyvavę mokymuose. COVID-19 kontekste ir jei dėl krizės kils plataus masto nedarbas, bus ypač svarbu užtikrinti, kad bedarbiai turėtų galimybę mokytis.

2 pav. Dalyvavimo švietime ir mokyme (per paskutines 4 savaites) procentas 2019 pagal užimtumo statusą

Šaltinis: Eurostat“ duomenų bazė, 2019 m.

Diagramos teksto vertimas

Viršuje: Europos Sąjunga: 28 šalys (2013 – 2020 m.); Lietuva

Apačioje: neaktyvūs; bedarbiai; dirbantys

Klausimai diskusijai

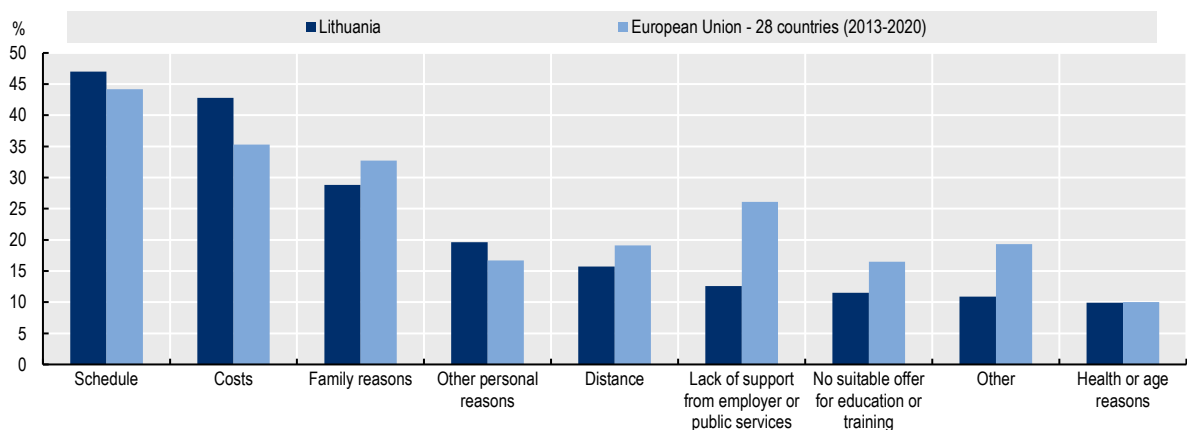
1. Kas, jūsų manymu, padėtų paaiškinti žemą bedarbių dalyvavimo suaugusiųjų mokymosi procese procentą?
2. Kaip galima būtų patobulinti priemones, kurių Užimtumo tarnyba ėmėsi bedarbių kvalifikacijai pakelti ir juos perkvalifikuoti? Jei taip, kokių būdu?

3. Ar yra kokių nors kitų specifinių suaugusiųjų ir įmonių grupių, kurioms reikia tikslios pagalbos paskatinti jų dalyvavimą COVID-19 kontekste (pvz., vyresnio amžiaus darbuotojai, MVĮ ir kt.)?

2-oji potenciali tobulinimo galimybė: pagerinti mokymosi lankstumą ir jo prieinamumą suaugusiems bei įmonėms.

Laiko suaugusiųjų mokymuisi suradimas yra pagrindinė kliūtis, su kuria žmonės susiduria ir Lietuvoje (47 %), ir ES (44,2 %) (3 pav.). Lankstesnis ir labiau prieinamas mokymasis galėtų padėti žmonėms priderinti kvalifikacijos kėlimą ar persikvalifikavimą prie dabartinės darbotvarkės. Mokymo lankstumas svarbu ir įmonėms, nes leidžia suaugusiųjų mokymąsi pritaikyti prie savo specifinių poreikių.

3 pav. Norintys dalyvauti švietime ir mokyme, tačiau nedalyvaujantys pagal nedalyvavimo priežastis 2016 m.

Šaltinis: „Eurostat“ duomenų bazė, 2020 m.

Diagramos teksto vertimas

Viršuje: Lietuva; Europos Sąjunga – 28 šalys (2013 – 2020 m.)

Apačioje: grafikas, išlaidos, šeiminių priežastys, kitos asmeninės priežastys, atstumas, darbdavio arba valdžios įstaigų paramos nebuvimas, netinkamas švietimo ar mokymo pasiūlymas, kita, su sveikata arba amžiumi susijusi priežastis

Klausimai diskusijai

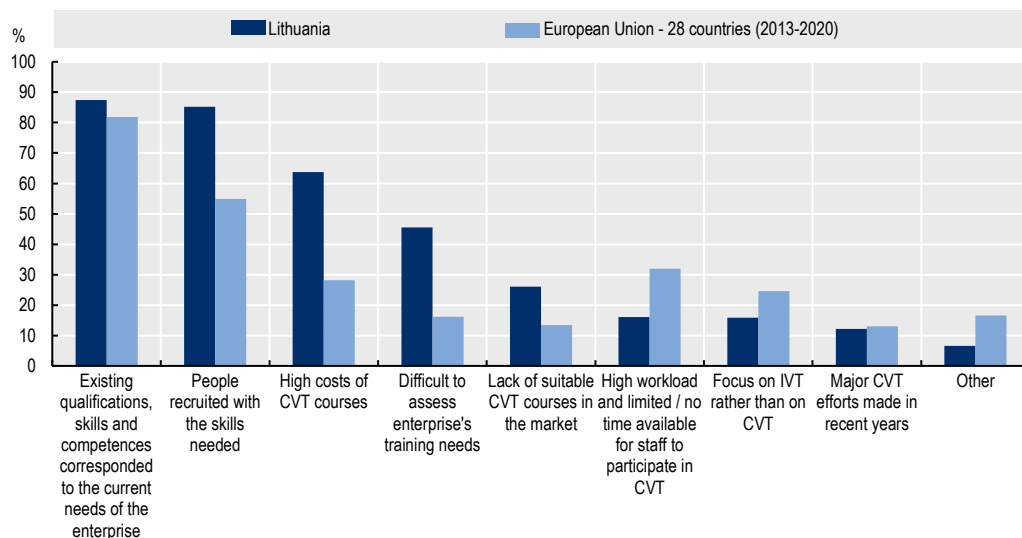
4. Kokias priemones šiuo metu įgyvendina Lietuva mokymo lankstumui ir jo prieinamumui besimokantiems pagerinti (modulinis mokymasis, nuotolinis mokymasis ir kt.)? Kaip būtų galima jas patobulinti?
5. Kokių veiksmų galima būtų imtis siekiant padėti pagerinti mokymo lankstumą įmonėms? Pavyzdžiui, ar padėtų pameistrystės sistemos plėtojimas?

3-oji potenciali tobulinimo galimybė: stiprinti fizinių asmenų ir darbdavių finansavimo mechanizmus

Tiek fiziniai asmenys, tiek ir įmonės nurodo, kad pagrindinė kliūtis, trukdanti dalyvauti suaugusiųjų mokymosi procese, yra didelė mokymo kursų kaina. „Eurostat“ duomenimis, tai yra trečioji pagal svarbą priežastis įmonėms nesinaudoti mokymo galimybėmis, o lėšų stoką irgi galima būtų susieti su dideliu procentu įmonių, kurios nurodo, jog sunku nustatyti savo mokymo

poreikius (4 pav.). Fiziniams asmenims, kurie nori dalyvauti mokymuose, tačiau nedalyvauja, kursų kaina yra antroji pagal svarbą kliūtis (3 pav.). Tiek fiziniams asmenims, tiek ir įmonėms didelės išlaidos mokymo galimybes paveikia labiau nei vidutiniškai ES.

4 pav. Mokymų neorganizuojančios įmonės pagal neorganizavimo priežastis

Šaltinis: „Eurostat“

Diagramos teksto vertimas

Viršuje: Lietuva; Europos Sąjunga (2013 – 2020 m.)

Apčioje: Esama kvalifikacija, įgūdžiai ir kompetencijos atitinka dabartinius įmonės poreikius; į darbą priimti žmonės, turintys reikiamus įgūdžius; didelė TPM kursų kaina; sunku nustatyti įmonės mokymo poreikius; rinkoje trūksta tinkamų TPM kursų; didelis darbo krūvis ir riboti laiko ištekliai (nėra laiko) darbuotojams dalyvauti TPM; dėmesys sutelkiamas į PPM, o ne į TPM; pastaraisiais metais daug nuveikta TPM srityje; kita

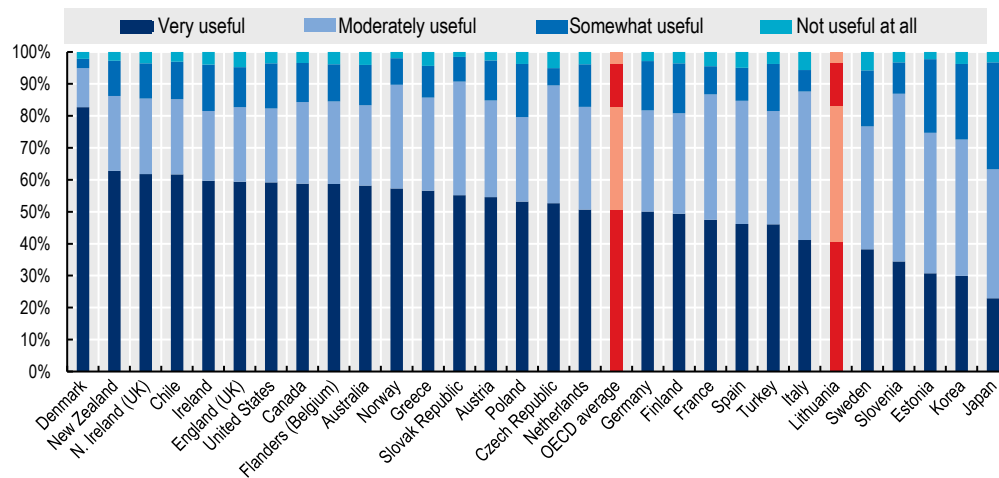
Klausimai diskusijai

6. Kodėl didelės išlaidos yra problema Lietuvos įmonėms? Kokie finansavimo mechanizmai labiausiai padėtų įmonėms (tiesioginės subsidijos, mokymo rinkliava, mokesčių kreditas ir kt.)?
7. Kodėl didelės išlaidos yra problema Lietuvos fiziniams asmenims? Kokie finansavimo mechanizmai fiziniams asmenims padėtų labiausiai (tiesioginės subsidijos, mokesčių kreditas, parama vaikų priežiūrai ir kt.)?

4-oji potenciali tobulinimo galimybė: gerinti suaugusiųjų mokymosi kokybę ir aktualumą darbo jėgos rinkai

EBPO duomenimis, galima pagerinti ir mokymo tinkamumą dėl su darbu susijusių priežasčių. Nors tik 3 % dalyvaujančių mokymuose suprato, kad jų išsilavinimas bus „visiškai nenaudingas“, tačiau kad jų mokymas bus „labai naudingas“ mano tik 41 % (5 pav.). Šis rodiklis yra žemesnis nei EBPO šalių vidurkis (51 %) ir leidžia manyti, kad galima būtų pagerinti suaugusiųjų mokymosi kokybę.

5 pav. Asmenų, manančių, kad švietimas ir mokymas naudingas jų darbui, procentas

Pastaba. 25-65 metų amžiaus asmenys, dalyvaujantys formaliojo arba neformaliojo švietimo ir mokymo procese dėl su darbu susijusių priežasčių.

Šaltinis: EBPO skaičiavimai, atlikti imant suaugusiųjų įgūdžių tyrimo (PIAAC) duomenis 2012 – 2015 m.).

Diagramos teksto vertimas

Viršuje: labai naudingas, vidutiniškai naudingas, kažkiek naudingas, visiškai nenaudingas

Apačioje: Danija, Naujoji Zelandija, Šiaurės Airija (JK), Čilė, Airija, Anglija (JK), Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada, Flandrija (Belgija), Australija, Norvegija, Graikija, Slovakija, Austrija, Lenkija, Čekija, Nyderlandai, EBPO vidurkis, Vokietija, Suomija, Prancūzija, Ispanija, Turkija, Italija, Lietuva, Švedija, Slovenija, Estija, Korėja, Japonija

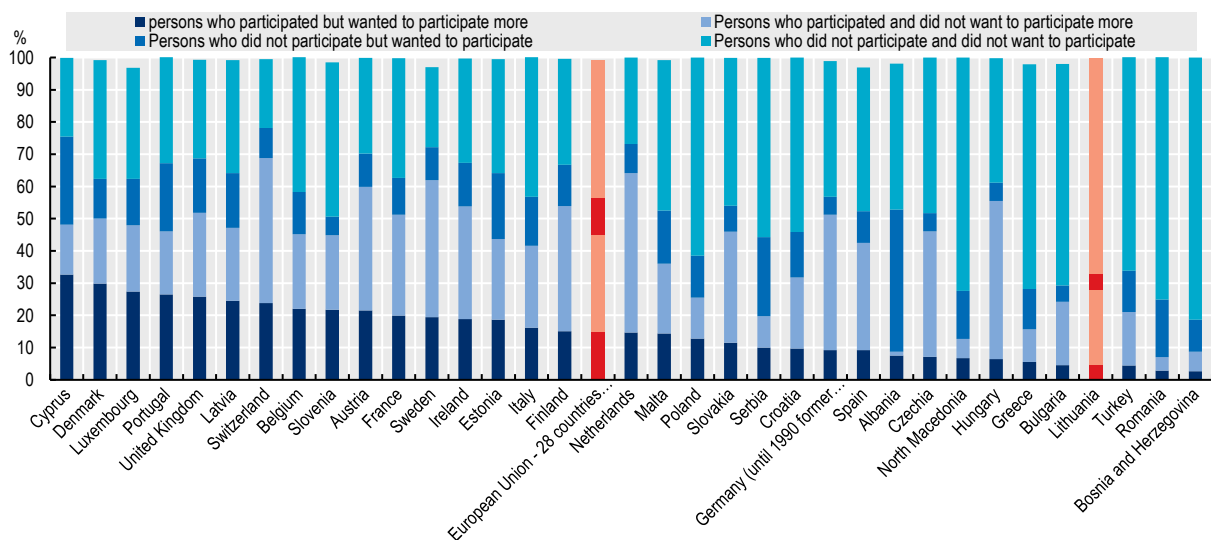
Klausimai diskusijai

8. Koku laipsniu suaugusiųjų mokymasis yra susietas su dabartinėmis ir prognozuojamomis tendencijomis darbo rinkoje? Koku mastu darbdaviai ir dalyvaujanti suinteresuotosios šalys yra įtrauktos į formaliojo bei neformaliojo švietimo programų kūrimą?
9. Ar sutinkate, kad mokymo kokybę būtų galima pagerinti? Kokios priemonės galėtų pagerinti teikiamo formaliojo ir neformaliojo švietimo kokybę?

5-oji potenciali tobulinimo galimybė: skatinti informacijos apie suaugusiųjų mokymosi galimybes ir jo naudą sklaidą

„Eurostat“ duomenimis, noras dalyvauti suaugusiųjų mokymosi procese Lietuvoje yra santykinai nedidelis (6 pav.) Iš dalyvavusių mokyme tik 4,6 % norėjo vėl dalyvauti, kai tuo tarpu ES vidurkis yra 14,9 %. Šis rodiklis yra blogesnis nei Latvijoje ir Estijoje, kur noras dalyvauti buvo didesnis nei ES vidurkis. Asmenų, nedalyvavusių mokyme ir nenorinčių dalyvauti, dalis irgi buvo didelė ir siekė 67 % (ES vidurkis – tik 42,8 %).

6 pav. Gyventojai pagal norą dalyvauti švietimo ir mokymo procese (2016 m.)

Šaltinis: „Eurostat“ duomenų bazė, 2020 m.

Diagramos teksto vertimas

Viršuje kairėje: asmenys, kurie dalyvavo, tačiau norėjo ir dar daugiau dalyvauti; asmenys, kurie nedalyvavo, tačiau dalyvauti norėjo

Viršuje dešinėje: asmenys, kurie dalyvavo, ir dar daugiau dalyvauti nebenorėjo; asmenys, kurie nedalyvavo ir nenorėjo dalyvauti

Apačioje: Kipras, Danija, Liuksemburgas, Portugalija, Jungtinė Karalystė, Latvija, Šveicarija, Belgija, Slovėnija, Austrija, Prancūzija, Švedija, Airija, Estija, Italija, Suomija, Europos sąjunga – 28 šalys, Nyderlandai, Malta, Lenkija, Slovakija, Serbija, Kroatija, Vokietija (iki 1990 m. buvusi VDR), Ispanija, Albanija, Čekija, Šiaurės Makedonija, Vengrija, Graikija, Bulgarija, Lietuva, Turkija, Rumunija, Bosnija ir Hercegovina F

Klausimai diskusijai

10. Kaip manote, kuo paaiškinamas nedidelis asmenų noras dalyvauti mokyme?
11. Ar veiksmingesnės įmonėms ir darbdaviams skirtos supratimo didinimo iniciatyvos (t. y. informaciniai portalai, kampanijos ir tikslinis profesinis orientavimas) suvaidintų koki nors vaidmenį didinant dalyvavimą suaugusiųjų mokymosi procese? Jei tai, koku būdu?